

STÖRRE BILD

Hans Bertil Andersson släpper på vattnet i rännan.

Den historiska vattensågen i Sidsjö är åter i bruk

SIDSJÖ.

Nu sågas plank vid ramsågen i Sidsjö igen. - Sist det sågades på allvar var på 20-talet, säger Hans Bertil Andersson i byalaget.

Sågen är byggd runt 1870 och är ett byggnadsminne. Nu har den renoverats och fungerar igen. Hans Bertil Anderssons farbror Per Andersson köpte en begagnad sågbänk med en 20 hästars elmotor 1929 då han började såga.

Hans-Bertils far Gunnar Andersson övertog sågverket 1953 och som han drev fram till 1975 då det såldes.

- Han var intresserad av ramsågen och det är väl därför den bevarades. Han kostade på rätt mycket renoveringar under åren. säger Hans Bertil Andersson.

Här har också funnits en kvarn och ett k raftverk. De är borta och av den elektriska cirkelsågen som gav försörjning till bygden syns knapp ett spår.

Hans Bertil Andersson går upp längs rännan och släpper på Sidsjöans vatten.

Trärännans delvis nya virke är handbilat.

- Det är gjort så från början och då har vi gjort likadant, säger Stig Nilsson från Offerdal som stått för det mesta av renoveringsarbetet.

Och det verkar ju logiskt, att virke till det som ska bli sågverk är bilat med yxa och inte sågat.

Vattnet rinner ur rännans otåta fogar men den absolut övervägande stordelen träffar vattenhjulen.

Ja, de är två. Det ena driver själva sågbladet som går upp och ned i sågbänken på övervåningen.

Det övre vattenhjulet är kopplat till en kedja som drar tillbaka sågbänken när stocken är genomsågad och färdigkliven.

Konstruktionen är både sinnrik och lurig. Och till en del automatisk.

När stocken rullats upp på sågbänken och spänts fast på sågvagnen öppnas intagsluckan så att vattnet får det undre hjulet att snurra och sågen att röra sig.

Samtidigt gör ett steghjul att stocken dras mot sågbladet. När stocken är genomsågad påverkas en rörlig lucka i botten av vattenrännan så att vattnet i stället styrs mot det övre hjulet som drar tillbaka bänken med stocken.

Tillbaka i utgångsläget frigörs hävstången till intagsluckan som då stängs. All rörelse upphör. Fiffigt!

Det betyder att var bara stocken rätt fastspänd så behövdes inga ingripanden från någon under det att stocken sågades i sin hela längd.

Ingen behövde stänga av något, de som sågade kunde gå hem tidigare och låta maskineriet sköta resten automatiskt.

Åtta till tio stockar var vad man hann med om dagen.

STÖRRE BI

Stig Nilsson blickar genom ett av de vattenhjul han renoverat. Sågbyggnaden ligger vid Sidsjöån som flyter mellan Sidsjön och Hungsjön. I dag är det slutbesiktning på renoveringen.

STÖRRE BILD

Hans Bertil Andersson kollar flödet.

- Det här är den största industrihistoriska händelsen i Jämtland i år, säger Olof Edin som är byggnadsantikvarie vid den kulturhistoriska sektionen på Jamtli. I dag har han slutbesiktat och godkänt renoveringen av sågen. Och är påtagligt nöjd med resultatet. Sågen står i ån och även om den byggd i finaste furu så har delar avbalkar, knutar, strävor och vattenhjul bytts ut.

Tallstockarna har tagits från Kyrkkilen, församlingens mark en bit bort och sågats med Stig Nilssons och hans bror Eriks sammankopplade solosågar.

Virket sågades till dryga centimeterns övermått och sedan bilades det till rätt dimension.

- Bara det som är skadat och inte funktionsdugligt har bytts ut. Vitsen är att behålla så mycket som möjligt, säger Stig Nilsson.

För att byta ruttna delar i fundamentet hissades hela sågbyggnaden upp med domkrafter.

Ett av vattenhjulen är lagrat i gråsten. När renoveringen började hade ena axeländens lagring lagats med ett järnrör.

- Men vi hittade den urhuggna gråstenen och kunde sätta tillbaka den, säger Stig Nilsson och pekar också på den tjärvedsklump som håller axeln på plats och även smörjer den.

Strömsågen i Sidsjö är en av få nu fungerande ramsågar i länet.

- Det ska bli visningssågningar och riktig invigning blir det under Bodsjöveckorna nästa sommar om vattenståndet tillåter, säger Hans Bertil Andersson.

[STÖRRE BILD](#)

Slipningen är viktig för att bladet inte ska dra snett. Sågbladet kan bytas mot en hyvel för att göra takspån. Sådant arbete gjordes här inpå 1940- och 50-talen.

Fakta

- strömsågen i sidsjö
Renoveringen av Strömsågen i Sidsjö har kostat runt 800 000 kronor.

Länsstyrelsen har till 90 procent stått för kostnaden vilket man gör när det handlar om ett byggnadsminne.

Resten står ägaren, Sidsjö byalag, för i form av pengar och arbete.

Jamtli har gjort ett åtgärdsförslag för hur sågverket bör renoveras och också gjort en slutbesiktning.

Arbetet har skett under ledning av Stig Nilsson i Offerdal vars firma lagt ned cirka 90 dagsverken.

Även i Skyttmon finns en ramsåg som fungerar. Om nya remmar skaffas.

Torbjörn Laxvik
torbjorn.laxvik@op.se
070-3785451

Artikeln publicerade
2008-10-10 kl.00.00